

SOPHOKLES: KRALJ OIDÍPUS.

PRELOŽIL A. SOVRÉ.

Tebanskemu kralju Laju je razodel Apollon, da bo dobil sina, ki bo njega ubil, mater Jokasto pa vzel v zakon. Sin Oidípus se mu rodi. Da se prorokovanje ne izpólni, izroči Laios dete slugi, naj ga nese v goro in tam pusti. Slugi se dete smili. Dá ga tujcu in ta ga odnese v Korint svojemu gospodu, kralju Polybu, ki sam nima otrok. Fant doraste. Pri neki pojedini mu očita pijan gost, da ni pravi sin Polybov. Ker od očeta ne dobi povoljnega odgovora, roma v Delfe, da mu Apollon reši zagonetko njegovega rodu. Apollon mu ne da odgovora, pač pa mu napové, da bo ubil očeta in vzel mater za ženo. Oidípus se ne vrne več v Korint, da bi ne izvršil nad dozdevnimi stariši strašnega zločina; gre v svet. V neki soteski ubije starca in njegovo spremstvo, ker hočejo, da se jim umakne s poti; starec je njegov rodni oče Laios. Oidípus gre dalje, pride v okolico Teb, ugonobi Sphingo, ki je bila že dolgo Tebancem strah in trepet in v zahvalo dobi tebansko krono in kraljičino roko; kraljica je Jokaste, Lajeva vdova, Oidipova mati.

To je fabula eni izmed najgrandioznejših tragedij, Sophoklovemu „Kralju Oidipu“. Dejanje počne, ko je Oidipus že dolgo let kralj in živi v srečnem zakonu z — materjo. Naenkrat nastopi kuga; Apollon zahteva, da se izžene ali s smrtjo kaznuje ubojnik kralja Laja; le tako bo bolezen prestala. Oidipus se z vso vnemo loti izsledbe zločinca; najde ga — on sam je ubijalec; pokaže se tudi, da živi v krvosramstvu z materjo; katastrofa je neizogibna. Jokaste se v obupu obesi, Oidipus si ob mrtvem truplu iztakne oči. — V naslednjem prinašamo v prevodu sceno, v kateri sluga pripoveduje zboru tebanskih velmož, kako je končala Jokaste in kako se je kaznoval Oidipus.

V. dejanje.

1. prizor.

Iz dvorca plane sluga ves iz uma, od strahu drhteč; zbor.

Sluga.

Presvetli zbor tebanskih starešin, kako
vas bo pretresla bol, ko čujete novost
in vidite prizor, če vam le iskrica
vrojene vdanosti do Labdaka¹ rodú
še v srcih tli! —

¹ Oidípov ded.

Potoki, reke vse zemljé
ne operó strahôt — takoj uzrejo dan ---
ki krije jih ta dom; rodila volje jih
je moč, ne sile; muke pa, iz lastne slè
rojene, sečejo še globlje do srca.

Zborovodja.

O že doslé smo vedeli dovolj, kar nam
solzá potòk izželo je; in zdaj še več
imaš poročati? Pa le povej!

Sluga.

Ah, brž
izgovorjeno, brž je zapopadeno:
ugasnilo oko je veličastveno
Jokasti.

Zborovodja.

Oj, nesrečna žena! Kaj ji je
zadalo smrt?

Sluga.

O, lastna volja. Vi sevé
ne morete občutiti vse žalosti
dogodka, ker ga niso videle oči;
vendàr naslikam vam trpljenje revice,
vsaj kólikor še pomnim grozno sliko sam. —

V očeh obupa blaznost v vežo privihra, odtod
pa v dir narávnost proti spalnici, pulč
obéroč si lasé iz glave; vstopi — trèsk —
in vrata s truščem se zapró; takrát pa — vrisk
in plač in klic po Laju, davno mrtvem že —
in zove si v spomin ljubavi mlade slaj,
ki je od nje plodú poginil sam, a njo
prepustil lastni krvi za ženó, da rod
nesrečnognusen ž njo rodi —: pa kolne jad
nad postelj, kjer je — greha dvojni strah — moža
rodila iz moža si, decó iz sinú — — —

Kako napósled je končala, tega več
ne vem; zakaj ta hip Oidípus pridrvi,
strašnò rjovčč, da ni nam moči več biló
do kraja paziti; le nanj so zrle nam

oči, kako ga blaznost tera naokrog,
kako besni; zahteva meč od nas, povsod
iščoč ženó — ne, ne žené — le krilo matere,
ki je rodilo ga, da deco mu spočnè.

V besnôti mu kak demon je pokazal pot,
od nas navzočih nihče ne; ker — naenkrat
utrga se iz prs mu krik v nebo grmèč,
pa plane proti dverim, ko da vodiš ga,
pa trešči vanje, strè zapàh, jih vrže iz
podbojev, tu — režeča zév — in v sobi je. —

A tam — oj tam — uzremo jo — obešeno,
pleteno zádrgo okrog vratú. Ko knez
to vidi, strašno zarjovè, pa sname brž
visečo zanko in po tleh se zlekne mu
ubogo mrtvo truplo. — Zdaj — pogléd strašán —
nakit ji strga s halje — iglo zlato — jo
napéri si v oči, zabode, krikne: „Ker
ste bile slepe za usodo mojo, za
moj greh, tàk zrite odsehmál v temì nanje,
ki gledati bi jih ne smel², a njih, ki bi
jih zreti žélel³, ne spoznajte!“ — S kletvo to
zabode iglo drugič, tretjič si v oči,
odprtih vek; in glej — krvavi zénici
mu lice orosita — ne po kapljah — o,
dveh črnih curkov brizg pršèč mu sika iz
oči in móci, móci — — —

Ták zatòr podrl
oba je, ženo in moža, da — združena
po zlu — sta družno našla zlo. Nekoč rosil
je blagoslov na hišo, sreče blagoslov.
A danes? Vzdihov jek in greh in smrt in stud
sramote; ni ga zla, da ni prišlo nad njo.

Zborovodja.

In zdaj? Je revež že počíl od težkih muk?

² Na obe hčeri, ki jima je oče in brat.

³ Stariše, kadar jih sreča na oném svetu.

Sluga.

Ne, glasno kliče, naj odpró se vrata vsa,
 naj vsem Tebancem očomorca pokažó
 in matere skru — ne, ne smem ponavljati
 klevet njegovih tu; v izgòn izterati
 se hoče, zvest preklicu, ki ga sam je bil
 zaklel. Vendàr opore treba mu, trebé
 vodnika, ker neznosno zdaj trpi; todà —
 saj pride sam; glej, že odpirajo se vrat
 zapahi; — evo vam pogleda, ki celo
 sovražniku izvabil pótok bi solzá!

(Stopi v ozadje.)

2. prizor.

Oidípus, slep, s krvjo oblit, se z oklevajočimi koraki pritiplje na oder; zbor.

Zborovodja.

Poglèd strašán
 očem se razkriva,
 mi v dušo vliva
 strah temán.

Oko ni videlo, uho ni slišalo
 še globljega gorjá, nesrečnejšega zla.

Kák blaznosti zatòr je um omrežil ti?
 Kák demon ti zlotvòr na vrat je planil zèl,
 k usodi tvoji zlj te z novim zlom zatél?

Gorjé, krvavi mož!

Lej, s' ploho prašánj bi te rad obsul,
 podrobnosti zvedel bi rad,
 si zmedo razpredel bi rad;
 pa ne prenesem več
 pogleda tvojega,
 ah, strah, drgèt, trepèt
 prevzel me je vsegá.

Oidípus.

Ojoj, gorjé! Zavržen, proklet!
 Kam nosiš, korak, me v svet?

Kam, klic moj, izzvenevaš,
v obupu mi odmevaš?

O demon, jadrno
si s kruto zgrabil me pestjo;
kam iti mi velevaš?

Zborovodja.

V zlo
nezaslišano,
nikdar videno.

Oidípus.

Temè meglà
me je obšla;
neprenosna,
neizprosna
grozeče visi nad menó,
mrki so viharji zgrmádili jo.
Joj, trikrat joj!
Srcé mi razgreba dvoje ostí:
muka spomina — večnost noči.

Zborovodja.

Saj čuda ni, da v muk, bridkosti morju tem
res dvojno bol trpiš in nosiš dvojno zlo.

Oidípus.

Ah, družé mi,
edini ti
zvéstovztrajno,
neomajno
me čuvaš, neguješ skrbnó,
ne gnusi se bednega slepca ti zlo.
Priatelj moj,
čprav odevèn sem v nočno temó,
nisi mi skrit, pozna te uho.

Zborovodja.

Kako si mogel ugasíti luč oči?
Kak demon h gnusnemu te činu je zavel?

Oidípus.

Apollon, prijatelji, bil je;
trpljenja mi zvrhano kupo,
sramote čašo gorjupo
do roba mi polno nalil je.

Dopolnil se je rek.

A čina stóril drugi ni nikdó,
udaril sem se sam.
Saj zreti dneva žar — čemu mi to?
Biló ni zame radosti,
le morje same žalosti
je gledalo oko.

Zborovodja.

Resnico živo govoriš.

Oidípus.

Kaj mi je danes
še vredno pogleda?
Kdo ima zame
ljubo besedo,
sladke tolažbe
kdo mi bo vlil?
Odvédite me, prijatelji,
iz zemlje te čim prej
in térajte me, rojaki, vsi
sramotno preko mej.
Saj sem pogíbel
rodnemu domu,
višjim bogovom
čistim duhovom
omražen, proklet.

Zborovodja.

Sočutja vreden si enakega za zlo —
za bridko zla zavest. Zakaj sem te spoznal!?

Oidípus.

Próklet pa še mož, ki je snel mi
z nogé tedaj vôzo v planini,

iztrgal me groba temini
in mlado življenje otel mi.

O nápak je ravnal.

Zakaj si se izógnila mi, smrt?

Da vzela si me tam,
ne bil bi me zmrvil zlokobni črt,
ne dramil dragim bi gorja,
ne vstvaril sebi morja zla,
ne bil bi danes strt.

Zborovodja.

Še jaz bi žélel ti tako.

Oidípus.

Óči ne bil bi
kleti morilec,
svet bi ne gledal
zákona zveze
grde, ogabne
z materjo mi.

Tako pa proklet sem, iz rodu
prokletega spočet,
tako pa sem družil brez sramu
se z majko grešnovnet.

Da je na svetu
zloba še grša,
strášnejši greh še,
kdo ga je stóril?
Oidípus ga je.

